

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 -Soeken- SIMRISHAMN Berättat av: Fru Kristina Roos
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1872 i Simrishamn

Adress: Norregatan 28, Simrishamn. Födelsedag: 16/2

Ån.	s. 1.
Uppfödning av änder.	s. 1.
Mårten.	s. 2.
Pengabloss.	s. 2.
Smuggling.	s. 2.
"Svartepettrarna" - tattarna.	s. 3.
Montan - en riktig tyrann.	s. 3.
Nattvakt.	s. 3.
Cimbrishamns-Bladet.	s. 4.
Kage-Fika gick omkring och sålde kakor.	s. 4.
Gå bort på tvätt.	s. 5.
Övernaturliga väsen.	s. 6.
Marknader.	s. 6.
Kagekvinnorna sålde mat till landborna vid markna- der.	s. 6-7.

ACC. NR.

M. 7632:7

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 Socken: Simrishamn Berättat av: Fru Roos
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ån var förr delad i två grenar när den kom från Epidemisjukhuset, och då var där stora grusbankar som låg mellan sjön och ån. Den ena armen av ån gick ner under Gjuteriet och lasarettplanteringen samt gick ut vid nuvarande Brands. Då växte där så mycket säd, och mellan armarna var en holme. Här i Norregatan och i de kringliggande smågatorna hade invånarna änder. De lät hönor kläcka ut äggen. Så var här så mycket sill. De körde ut och sålde sill på landet, och de som ombesörjde dessa transporter kallades "sillaprangare". Sillen gällades/d.v.s. inälvorna togs ur/ och sköljdes i havet. Änderna föddes upp med inkrämet i sillen. De kastade också inälvorna ned i ån, och där låg sedan änderna och snattrade förnöjda. Vi bodde i dessa små låga husen, och när vi skulle ned med änderna till ån, fick vi gå och följa dem flockvis ned. Var och en hade sitt märke på änderna. Där nere kunde de sedan ligga och föda sig själva, men om kvällarna skulle vi ju ha hem dem, och då var det till att gå ner och kalla på dem.

-Pilorna, pilorna, pilorna, ropade vi.

Änderna kände igen rösterna och kommo upp när det var deras tur. Så småningom blevo de vana och hittade själva hem. De visste så väl vid vilket hus de skulle stanna. När de kom hem, så stannade de utanför och skrek:

-Kra, kra, kra.

-Nu kommer fyllet. Gå ut och öppna, brukade alltid mor säga. Trappan var för hög för änderna, och vi fick lägga en plankan över trappstegen, så att de kunde kliva in genom farstun. På hösten kom en fiskhandlare Håkan Jönsson, och han köpte upp änderna och forslade dem till Köpenhamn, och där såldes de. De voro mestadels uppfödda på sillagäll, och de voro sannerligen inte för feta. Men husarna gjorde sig en god förtjänst. Jönsson fick böta många gånger för djurplågeri, ty han packade änderna för trängt i lådorna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

No. 7632:2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 Socken: Simrishamn Berättat av: Fru Roos
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ Hemma hos oss hade vi aldrig gäss, bara änder. När det var Mårten nämndes vi aldrig slakta någon anka. Vi voro så fattiga och behövde pengar. Annars hörde det ju till att ha anka eller gås. Mårtensafton, men jag tror att det var många som följde vårt exempel och inte åt sådan dyrbar mat. De flesta "husare"/husägare/ hade även gris, och den slaktades i slutet av oktober, eller i november. Till Mårten hade vi ål eller revbenspjäll av grisen. Morfar höll styvt på matsederna, och ettdera skulle vi ha. ¹ars stolthet var grisen, som han kallade för "sysslän". Om somrarna tog han grisen ned till ån och tvättade den med skurborste. Vatten fanns inte i fastigheten, utan vi fick gå bort till pumpen på torget och hämta vatten i spannar och hinkar. Morfar hade varit nattvaktare. Han gick på gatan. Han talade ofta om att han sett pengabloss, och det var något som sprang tvärs över gatan vid Espersens smedja. Han gick nattvakt i hela staden. Och lustigt nog, när de byggde egna hem där som förut bara varit mager jord och sandjord, fann de pengar. Morfar berättade ofta långt innan att han trodde att det skulle ligga pengar nedgrävda just på den platsen. När de sedan grävde i jorden, fann de också mycket riktigt mynt. Hur kan det nu komma sig att morfar hade sina aningar? Jag har ofta funderat på saken, men jag skulle tro att det hela var baserat på ett urgammalt rykte, som fortplantats från släkte till släkte. Morfar hade kanske hört det av någon gammal. På platsen hade legat en stor gård, och eftersom där var så mycket snapphanar förr i tiden, hade de grävt ned sina ägodelar.

Smuggling: Far var med vid smugglingar många gånger. Han var bokkarl hos köpmännen. De fick gå med både pengar och depescher. Han gick både till Kristianstad och stad. Köpmännen ansåg att det inte alls var någon orätt att smugla. I all synnerhet höll smugglarna till vid Knäback och Yngsjö. De låg och passade på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7632:3

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 Socken: Simrishamn. Berättat av: Fru Roos
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

när båtarna kom. En gång höll de på att bli tagna. Far var då utklädd till kvinna, och de hade ett stort, stort lass, som far skulle köra. Far satt ovanpå lasset, utklädd till gumma.

-Här kommer de, skrek plötsligt tullarna och ställde sig mitt framför lasset.

Far, som visste att nu voro goda råd dyra, sade med jämmerlig stämma:

-Du ser väl att det är ett flyttlass! Eller ska' det kanske också förtullas?

Tullarna trodde att det verkligen var ett flyttlass och bad om ursäkt.

-Var så god och kör, sa' de. Och far gav hästarna ett piskrapp och försvann med den dyrbara lasten nedför backen.

När far körde värenden åt handlarna, hände det ju ofta, att han hade mycket pengar med sig, och då var han mest rädd för "svartepetterarna", d. v. s. tattarna, som huserade uppe vid Vik. En gång kom han i sällskap med en ute på landsbygden, och denne svartepetter ville prompt att han skulle komma med in och ta en styrketår, men far, som varit hos länsman Montan i Brösarp, och fått en försväljig packe sedlar, sade att hans kvinna låg allvarligt sjuk och att han därför måste skynda sig hem.

Montan var hållen för en riktig tyrann. Han hade en hushållerska som hette fru Hammar. Ja, det där är ingenting och berätta om.

Som nattvakt fick far 30/trettio/kronor i månaden, och för den lönen skulle han gå nattvakt tre gånger i veckan. Så var han magasinskarl också under tiden som han var nattvakt. Han gick och bar säd på loftet uppe hos Bengtssons, som var en stor spannmålshandlare liksom Björkegren. Han bar säckarna ända upp på tredje loftet, men han var likväl förnöjd trots det stränga arbetet. Innan han fick det jobbet var han brännare och gick

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 7632:4

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin

Härad: Järrestad Adress:

Soeken: Simrishamn Berättat av: Fru Roos

Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så som sådan på tegelbruket. En flaska dricka, en spekesill och en bit grovt bröd var allt som de hade med sig. En bit fläsk betraktades som en stor lyx, men han var aldrig avogt sinnad. Han talade ofta om hur snäll Björkegren var. När han byggde detta huset som vi nu sitter och språkar i, fick han ett räntefritt lån av Konsul Björkegren samt fria skjutsar. Far var många år magasinsskarl hos Björkegren. Han satte sådant värde på att få vara hos den store Björkegren. Det fanns förtroende mellan arbetsgivare och arbetstagare förr i tiden, se.

Cimbrishamns-Bladet var det egentliga nöjet och den egentliga lyxen som vi höll oss med, men jag skall berätta hur vi hade det ordnat med den saken. Vi var F E M abonnenter om e t t o c h s a m m a n u m m e r. Det var år 1876 när Silvander hade den. Vi hämtade tidningen på tryckeriet, och så skulle morfar läsa den när han kom hem. Klockan tre skulle nästa man ha en, och sedan cirkulerade tidningen tills den var genomläst av alla fem abonnenterna och deras familjer. Var och en fick bara lov att ha den ett par timmar. Och sedan samlades tidningarna noga. Mor var så glad för att läsa, och hon läste högt för gummorna omkring i gatan. Där var särskilt en följetong, som hette "Maggies Oden", som jag kommer ihåg lästes med verklig andakt. Tidningen kom endast ut två gånger i veckan. Det var så intressant med den där följetongen. Så samlades alla gummorna när det var tid att fortsätta läsningen igen, och de frågade: -Hur gick det nu?

När året var slut, d e l a d e s alla tidningarna mellan abonnenterna, och det var mycket noga, att var och en skulle ha sin andpart av årgången. Nu eldar man upp tidningen innan dagen är till ända...

-Vilka kom in och hörde på högläsningen?

-Där var Kage-Fika -hon hette egentligen Sofia och gick om-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 7632:5

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Melin
 Härad: Järrestad Adress:
 Socken: Simrishamn Berättat av: Fru Reos
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

kring och sålde kakor. Så var där Stiftan, som var städerska på rådhuset. Hennes far hade varit soldat och hette Stift, och så sa' vi Stiftan. Kage-Fika var en snäll gumma. Dottern lever för resten än. Hennes son är bankkassör och pensionsnämndens ordförande. De gamla kvinnorna förtjänade förr i tiden nästan ingenting. Deras enda tänkbara levebröd var att axla kakkorgen och gå omkring och sälja kakor i stora halmkorgar. De satt på butikstrapporna, och när landborna kom in, köpte de kakor av dessa gamla kvinnor.

Morfar var så noga med att maten skulle stå på bordet och att tidningen skulle vara hämtad när han kom hem från arbetet. Redaktör Silvander, som ägde "Cimbrishamns-Bladet", hade två stora hundar, som hette Don och Ally, och de sprang lösa och utgjorde en skräck för alla barn. Silvander var en arg, rälilig karl och kom och svor när pojkarna retades med hundarna. En gång gick jag utamför och vågade mig inte in. Far satt hemma och väntade otåligt på tidningen. När jag kom hem, fick jag så mycket stryk att jag knappt kunde röra mig, bara för att jag inte hade hämtat tidningen ordentligt. Att den var Silvanders store, otäcke hund som hindrat mig hann jag aldrig tala om.

Tvätt. Min mor gick bort på tvätt. De hade 33 öre om dagen och de började kl. 12/tolv/ på natten. Se'n fick de 67 öre och 75 öre om dagen, som var det högsta de kunde få. Tvätten varade vanligtvis i två dagar. Den andra dagen skulle de ner till ån och banka kläder, och då skulle de upp kl. 5 på morgonen och köra ner klädlassen. Om vintern när det var kallt och isen frusen, måste karlarna hugga hål i isen. Tvätterskorna fick sitta ute under bar himmel och till och med äta sin mat, hur kallt det än var. De tvättade förr bara en à två gånger om året. De som gick bort och tvättade förr i tiden fick allt känna på vad arbete vill säga. Jag förstår inte hur de kunde, ty kläderna frös ju

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 7632:6

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 Söcken: Simrishamn Berättat av: Fru Roos
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till is om vintern. Så fort de lade dem ifrån sig, frös de. Mor var skogvaktare dotter ifrån Mellby, och där var både skogs-
snuvan och Bäckhästen och trollen, som skulle till Stens-
huvud. Där kom så många pysslingar en gång. Min mormor frågade
dem vart de skulle hän, och då sa' en av dem:

-Till Stensho, till gille, Till Stensho, till gille!

Skogsnuvan var ett underligt väsen, ty de fick aldrig se henne på baksidan. De fick bara se henne på framsidan.

Bäckhästen: så många som ville fick sätta sig upp, ty han blev allt längre och längre, innan han gav sig iväg, men när han gav sig iväg, sprang han ned i djupen med ryttarna, som mestadels utgjordes av barn. När vi satt i mörke' skulle mor alltid berättat om Bäckhästen. Vi hade inte några böcker utom Bibeln och Psalmboken, men mor berättade ofta hörsägnen. När det tjöt i skogen, sade mor att det var "skåvmannen" och "skåvsnuvan" som hade sina samtal.

Om somrarna bredde de ut tvätten vid ån. Jag är själv tvätterska än i dag. Det har varit mitt göra här i sta'n. Min mor var född redan 1828, hon tvättade och jag tvättade.

År 1882 blev Gjuteriet byggt. Då blev järnvägen också färdig. När de göt, blev där så oerhört mycket slagg och så fyllde de upp utanför med den. De välte av slaggen utanför gjuteriet och så dämde de för ån mer och mer och nu ha vi där den vackraste plats man kan önska. Min far höll även Esplanaden ren. Han hade 75 kronor för sommaren för det arbetet. Min far och mor och syster gick där hela sommaren och höll rent. Då var där tre rader med träd.

Marknader: Vid marknader satt kagekvinnorna med sina stora kagekistor av trä, kokt ål, rågbullar och fint rågbröd med smör på, och så fick landborna stå där och äta. De stod och åt så begärligt mitt i gatudammet. Dessa kagekvinnor kunde göra sig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7632:7.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Socken: Simrishamn Berättat av: Fru Roos
Uppteckningsår: 1941 Född år i

en bra dagsförtjänst. Där var en hel rad från kyrkan och nedåt.
Inga kaféer eller pensionat fanns här då. "Hotell Svea" fanns
visserligen, men det var dyrt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!